

TARİKAT PİRLERİ VE TARİKATLERİ: HORASAN TASAVVUF OKULU VE MELÂMETİYYE (1)

İslâm Tasavvufu, başlangıçta başlıca iki okul şeklinde gelişmiştir: Bağdat Tasavvuf Okulu ve Horasan Tasavvuf Okulu. Bağdat Tasavvuf Okulu'nun liderleri Serî es-Sekatî, Hâris el-Muhâsibî ve bunların ardından gelen en büyük mümessil Cüneyd ibn Muhammed el-Bağdâdî iken Horasan Tasavvuf Okulunun kurucuları da Ebu Hafs Amr ibn Seleme el-Haddâd Yahyâ ibn Muâz er-Râzî (v. 258), Ebu Yezîd el-Bestâmî (v. 261), Yusuf ibn el-Hüseyn er-Râzî (v. 304)dir.

Bağdat Tasavvuf Okulu'nun ana konusu tevhîd iken, Horasan Tasavvuf Okulu'nun ana konusu ihlâs ve riyâdan kaçınma olmuş, işte bu sebeple onlar Melâmetiyye akımını geliştirmişler ve bu akımın temsilcileri, daha sonra Melâmetiyye adıyla anılmışlardır.

Melâmetiyye, zamanla şekilciliğe dökülmüş, riyâyâ bürünmüş olan ta-savvuf mensuplarına karşı bir tepki olarak doğmuş, tasavvufun özü olan ihlâsı temel ilke edinmiş bir tasavvuf okuludur. Kınamak, ayıplamak anla-mındaki levîm kökünden mîmli masdar olan melâm ve melâmet, kınamak, rezil, perişan olmak demektir. Bu akım, adını *"Allah yolunda cihâd ederler ve hiçbir kınayıcının lâimin levminden (hiçbir kınayıcının kınamasından) korkmazlar"* (Mâide: 110/54) âyetinden almıştır.

Tasavvuf erbâbının, dışlarını süsleyip, tespihle, yamalı hırka giymekle, özden çok görünüşe ağır verdiklerini gören bu okul mensupları, riyâdan son derece kaçtıklarından dolayı farzlar dışındaki ibadetlerini gizlemeğe, halk yanındaki itibarlarını düşürmeğe; güzel işlerini gizleyip halk arasında kı-nanmalarına yol açacak kötülükleri göstermeğe çalışmışlar, böylece nefsin gurura düşme yollarını kapatmak istemişlerdir.

Ebû Hafs şöyle diyor: "Melâmetîler, vakitlerini korumak, sırlarını saklamak bakımından Hak ile beraberdirler. Onun için Allah'a yaklaşmak üze-re halka karşı bütün kötülüklerini ve çirkinliklerini gösterirler. Bütün güzelliklerini gizlerler. Halk, dış görünüşlerine bakarak onları levîm eder (kınar). Onlar da iç yüzlerini bildikleri için kendi nefislerini levîm (kınamak) ile meşgul olurlar." (Sülemî, Risâlâtu'l-Melâmetiyye, s. 89)

Bu okulun büyük mümessillerinden Ebu Abdi'r-Rahman es-Sü-lemî'nin dedesi İsmâîl ibn

Nüceyd'e göre: "İnsanın bütün fiilleri kendi gözünde riyâ, bütün halleri dâvâ olmadıkça o insan, kavmin (mutasavvıfların) makamına ulaşamaz."

(devamı yarın..)